

Děje se v současném vzdělání něco zásadního? ...a jak to souvisí s EVVO

Centrum pro otázky
životního prostředí
Univerzita Karlova v Praze

Jana Dlouhá

*Konference EVVO „Měníme svět?“
(18.10.2018, Brno)*

Něco se děje! Ve společnosti...

Změna či revoluce?

([Jeremy Rifkin: Shift to Biosphere Consciousness](#))

- Dříve: svoboda = nezávislost + exkluzivita
  - moc jako **hierarchie**, „pyramida“ moci, strategie omezených zdrojů...

Něco se děje! Ve společnosti...

Změna či revoluce?

([Jeremy Rifkin: Shift to Biosphere Consciousness](#))

- Dříve: svoboda = ~~nezávislost + exkluzivita~~
  - moc jako **hierarchie**, „pyramida“ moci, strategie omezených zdrojů...
- Nyní: svoboda ve spolupráci, **společnost sítí**, vztahy laterální, moc jako „open source“ ...
- Problémům (jako je klimatická změna) lze čelit jen v rámci **komunity**

A co na to vzdělání?

Připomeňme si
něco ze (zapomenuté) teorie

3 součásti vzdělávání

Rozlišme je, uvědomme si rozdíly

Školní třída na měšťanské škole za 1. republiky (Muzeum [J. A. Komenského](#) v [Přerově](#))

- Učení (minulost)
- Poznávání (přítomnost)
- Předvídání (budoucnost)

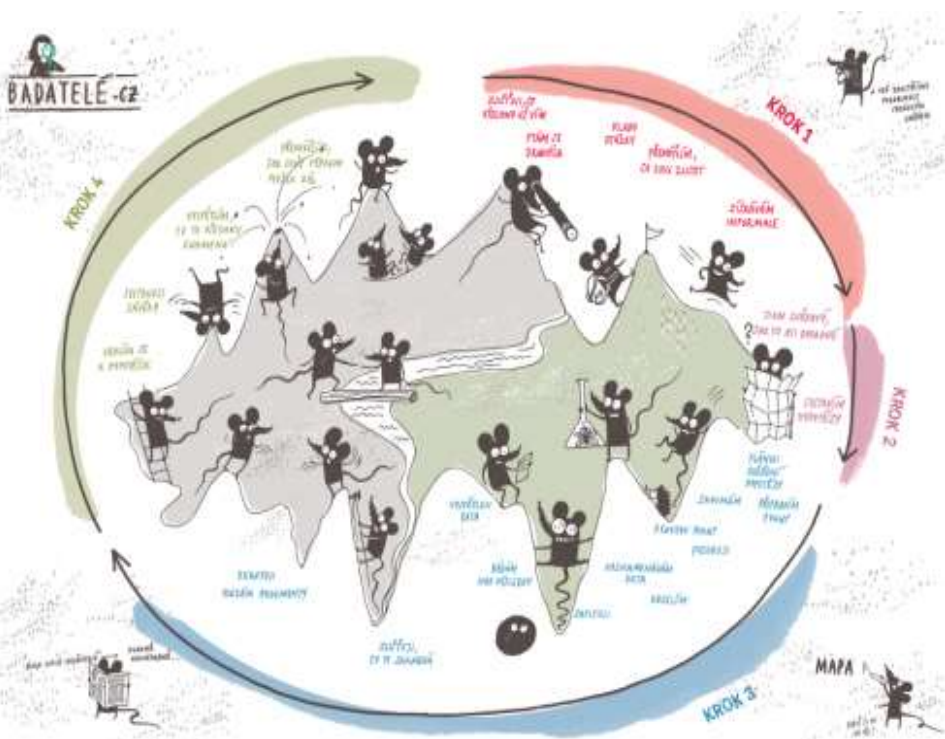
Učení

- Osvojení části již hotového vědění – tzv. **vzdělávací kánon**
- Předmět/obsah poznání transformován do **učiva**
- Nástrojem předávání poznatků – **didaktika** (české specifikum)
  - Hrozí záměna s memorováním...

Poznávání

- Vedeno otázkou, cílem je nový poznatek. Cesta k němu je otevřená, s nejistým koncem → poznávání s sebou nese rizika.
- „Dobré“ otázky – dle Jarmily Novotné a kol. (2006):

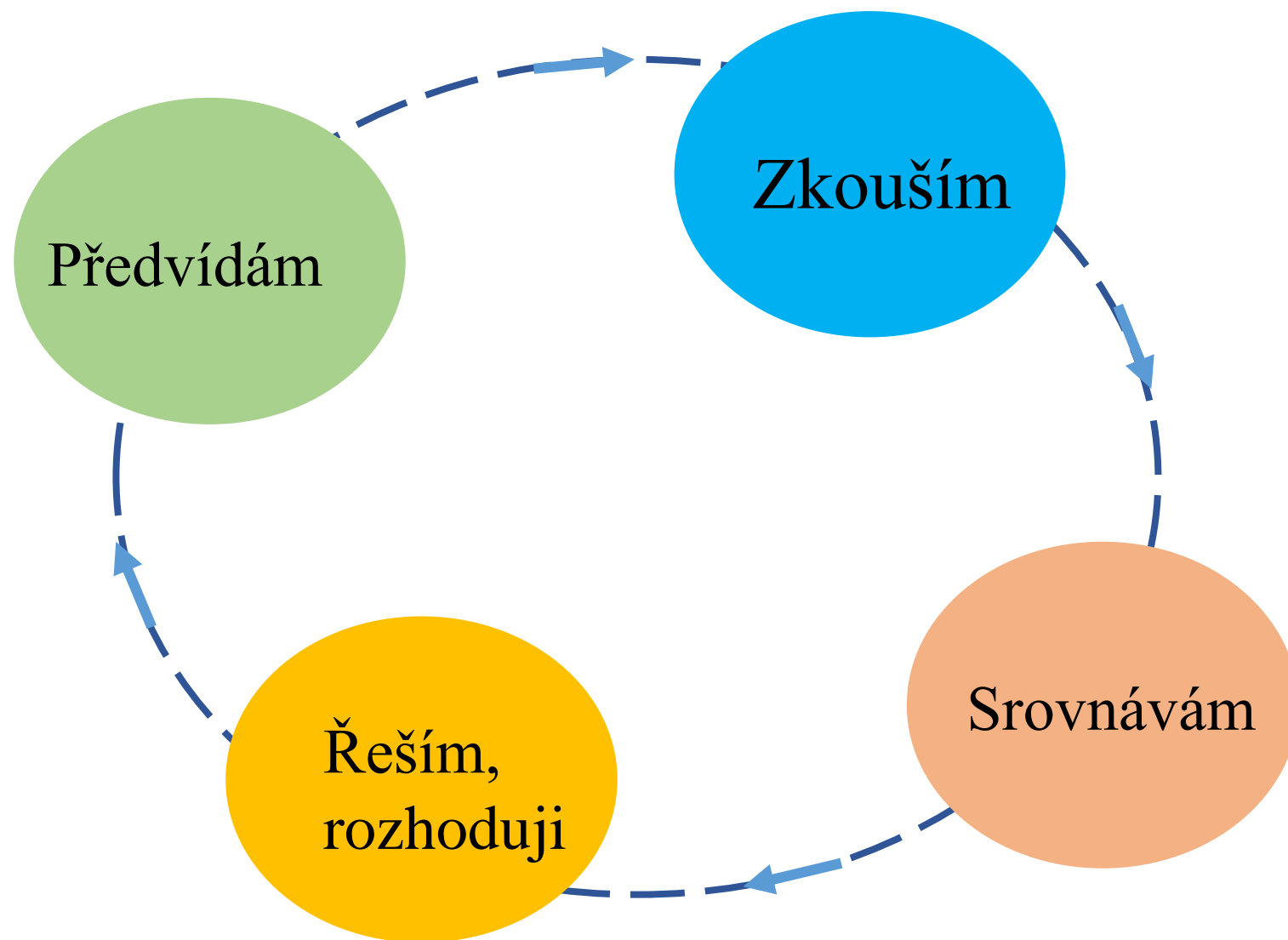
- Existuje víc odpovědí, které lze přijmout.
- Otázky rozvíjejí chuť bádát (pozorovat a experimentovat),
- Je třeba být neustále připraven ověřovat tradované informace („pravdy“)

Zdroj: [Příprava a analýza didaktických situací](#)
J Novotná, A Pelantová, H Hrabáková, Krátká

Předvídání

Vytváří se představa o budoucnosti: ověřitelná svým uskutečněním – předpoklady se potvrdí či vyvrátí.

„Smyčka předvídání“ vychází z poznatků kognitivních věd

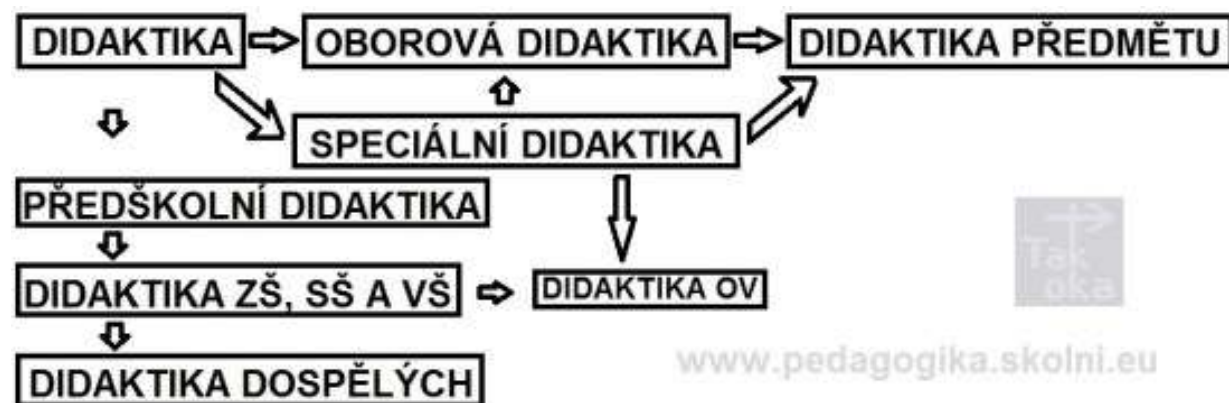

Zdroje poznání

- **Primární** – setkání se „skutečností“
- **Sekundární** – systém primárních poznatků a metod

Terciární zdroje – zpracování (sekundárních) poznatků pro specifický účel, např. vzdělávání.

Zkušenost a primární poznatky...

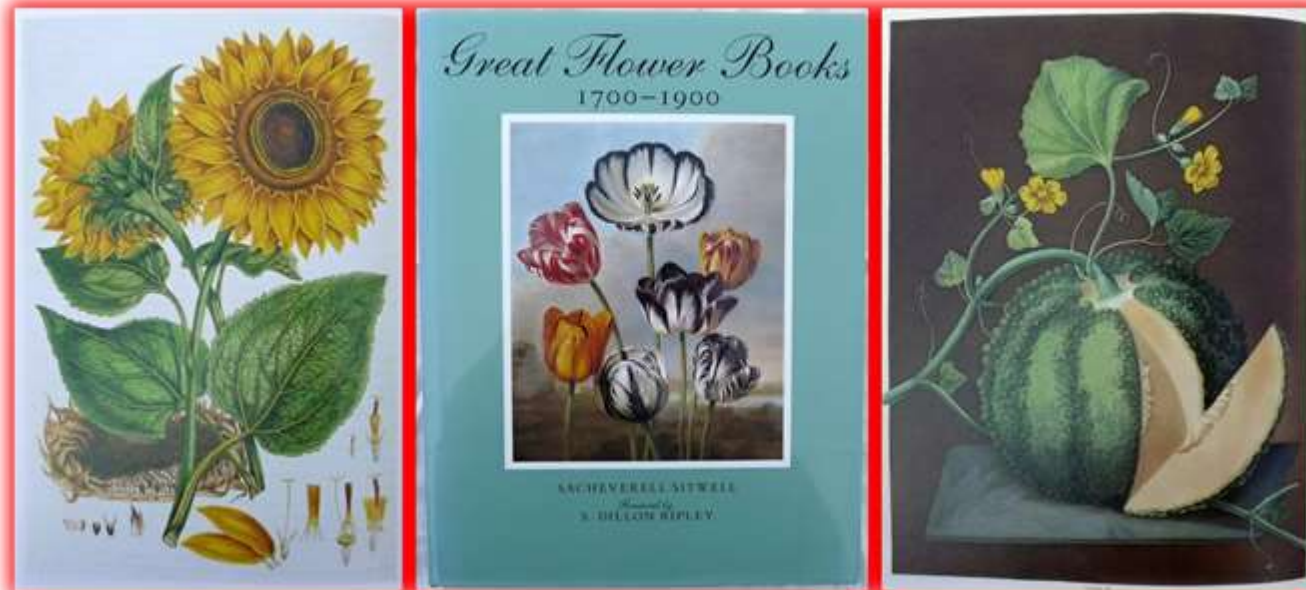
zdarma ke stažení na stránkách [JDĚTE VEN](#)

Autentické zkušenosti ([Daniš, 2016](#))

...zásadně chybí!

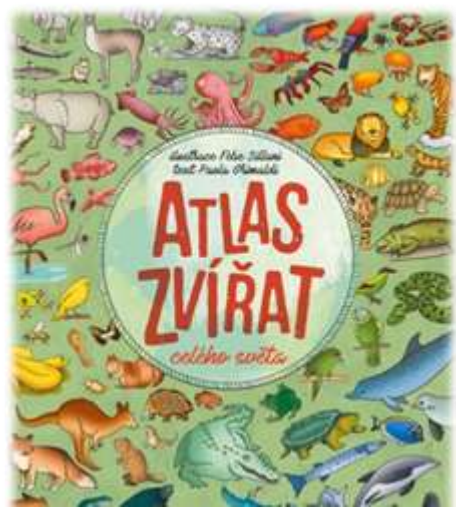
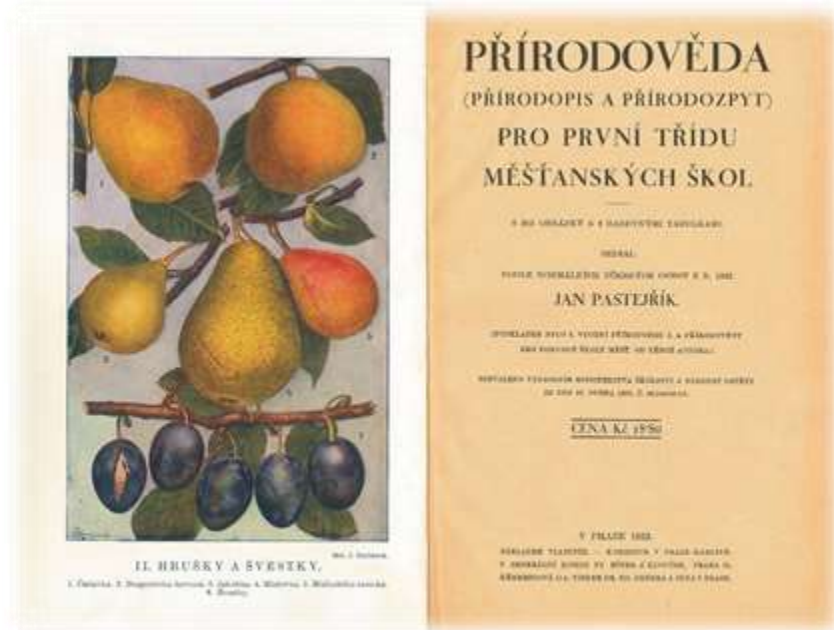
Systematické poznávání a sekundární zdroje

- Přírodní a společenské vědy – poznatky a metody jejich získávání
- Obecné, a tedy abstraktní poznatky

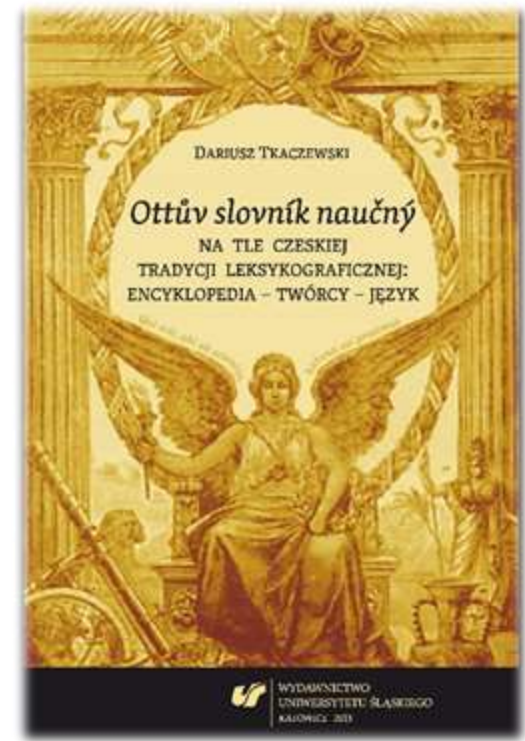

Terciární zdroje

- Ve vzdělávání – systém poznatků uspořádaný dle didaktických zásad → **učivo**
- Nutný průvodce: **učitel** (jeho úkolem je vytvořit předpoklady pro systematické poznávání, vybudovat vztah k primární zkušenosti atd.)
- Učivo není samo o sobě cílem učení, ale jeho prostředkem!

WIKIPEDIE
Otevřená encyklopedie

Poučení pro praxi

Environmentální vzdělávání

- Má obnovit vztah ke skutečnosti
  - Český systém příliš spoléhá na terciární zdroje
  - Chybí prožitek, vztah k osobnímu životu, péče o každodennost,...
- Překračuje obory: ukazuje dynamiku přírodních vazeb a složitost vztahu přírody a společnosti
- Vytváří předpoklady pro kladení otevřených otázek – a hledání (nejednoznačných) odpovědí
- Ovlivňuje chování – jeho (implicitní) součástí je etika

Je ale úkolem EVVO „léčba“ neduhů školství?
Stačí na to jeho metody?

Vzdělávání pro udržitelný rozvoj

Základy a východiska:

- Vědecké metody: sustainability science
- Umění: kreativita pomáhá vytvářet vize budoucnosti
- Vzdělání: důraz na kompetence, nikoli znalosti
→ aktivní vztah ke skutečnosti, angažovanost
- Cílem je rozvinout schopnost plánovat a uskutečnit **budoucnost**.

Předpokladem je celospolečenská, demokraticky dosažená dohoda na její „žádoucí“ podobě.

Je naše společnost vůbec schopna takové debaty?

Co se dá dělat?

(aby EVVO a VUR více „patřily“ do vzdělávacího systému)

- Stanovit eticky nebo behaviorálně formulované cíle vzdělávání
- Trvat na rovnováze mezi primárními, sekundárními a terciárními zdroji a postupy poznávání
- Nebát se složitosti, otevřených otázek, problémů, které „nemají řešení“ (wicked problems)
- Pěstovat demokratický dialog – abychom byli schopni společně přemýšlet o budoucnosti!

Jak na to?

Jana Dlouhá

jana.dlouha@czp.cuni.cz

envigogika@czp.cuni.cz

<https://rce.czp.cuni.cz>

 RCE Česko

Foto: Miroslava Šulcová ([Zelené epizody](#))

www.envigogika.cuni.cz

 ENVIGOGIKA